

Gospodar in gospodinja

LETO 1936

10. JUNIJA

ŠTEV. 24

Nekaj zajedavcev na listih in na mladju sadnega drevja

Razen že pred kratkim opisanih bolšice in listnih ušice imamo čez poletje opraviti še z nekaterimi drugimi zajedavci na listih in mladju sadnega drevja, ki delajo včasih veliko škodo, ako jih pravočasno ne opazimo in ne pokončamo. Vsa ta mnogoštevilna družba na dva načina zajeda listje in nežno mladje: Tistim, ki nežno mladje in liste objedajo, kakor n. pr. gosenice in tistim, ki listom samo ogledajo vrhnico, kakor n. pr. grizlice, pravimo objedači. Tiste pa, ki liste in mladje samo izsesavajo, imenujemo sesače. Najnevarnejši objedači na sadnem drevju so gosenice, grizlice, omladar, listožeri, trtjon, ter jablanov in hruškov molj. K sesačem prištevamo pa listne ušice, bolšice, pršice in razne stenice (šoštarje). Izmed objedačev je največ takih, katerih ličinke objedajo zelenje; popolnoma razvita žival pa ne dela znatne škode. Pri sesačih pa izsesavajo drevesne sokove vse od kraja; ličinke in razvite živali, navadno pa le samice.

Objedače zatiramo v splošnem s strupenimi tekočinami (arzenik), ki z njimi obrizgamo listje. Ko tako listje objedajo, se zastrupe in poginejo. Sesačem pa s strupom, ki ostane le na površju listov, ne pridemo do živega, kajti s svojim sesalom, ki ga imajo stalno zabodenega skozi nežno vrhnico v notranjost lista ali zelenega še mehkega poganjka, izsesavajo drevesne sokove, ki jih listi predelavajo in jim strup vrh listov ne more škodovati. Sesače pa zatiramo z jedkimi snovmi, ki vplivajo na njihov organizem od zunaj, ko se ga dotaknejo. Taka sredstva so n. pr. tobačni izvleček, milo, vinski cvet, petrolej, arborin itd. Sestava teh sredstev, bodisi strupenih za objedače ali jedkih za sesače, mora biti taka, da zajedavca zanesljivo uniči, nežnemu listju in lubju na mladih poganjkih pa ne škoduje.

Naj sedaj naštejemo nekatere najbolj

škodljive objedače in opišemo način zatiranja.

Češnjeva grizlica je pri nas zelo razširjena. Najpogostejše jo najdemo na mladih češnjah in na hruškah. Na listih zapazimo 1 cm dolge, črnim polžkom podobne, sluzaste živalce, ki glodajo vrhnico. Spodnja plast se pa zaradi tega posuši. Listje na ta način kvarijo vprav takrat, ko ga rastlina najbolj potrebuje. Ko grizlica doraste, se zarije v zemljo, kjer prezimi. Na pomlad se zabubi in iz bube prodere muhi podobna osica, ki zalega jajčeca po češnjem in hruškovem listju.

Grizlice ni težko zatreti. Ako jih je malo, jih pomečkamo s prsti. Kadar se pa pojavijo v večjem številu, jih zatiramo z raznimi škropili in prašili. Ker so te ličinke zelo občutljive, jih uniči že apneni ali tobačni prah, lesni pepel, tobačni izvleček z lizolom (2% tobačni izvleček in ¼% lizola). Koder bi se pojavila grizlica v posebno veliki množini, bi škropili z raztopino zelenila Urania in sicer bi vzeli na 100 litrov vode 80 gramov zelenila in pol kg gašenega apna. Grizlico moramo zatreti takoj, ko se pojavi, preden uniči listje.

Omladar, obrezač ali pristrigač je okoli 5 mm dolg hrošček rilčkar, ki ima to grdo navado, da nabada vrhne mladike na mladih jablanah in stavi vanje jajčeca. Ko to pravi, gre nižje in zaleženi vršiček odstriže, da se odlomi in pade na tla. Ličinka živi v odstriženem vršičku. Ko doraste, se zarije v zemljo, kjer preživi zimo. Spomladi se zabubi in preobrazi v hroščka, ki začne iznova zalegati, kakor je bilo že povedano.

Temu škodljivcu ne moremo drugače do živega, nego da pobiramo odstrižene vršičke in jih sežigamo.

Jablanov molj je prav pogosten objedač po naših vrtovih, ki živi rad tudi na hruškah. Žal, da ga ljudje premalo po-

znajo in ga navadno opazijo šele takrat, ko so ogoljene cele veje. Molju podoben metuljček leže jajčeca julija ali avgusta meseca v kupčkih po drevju. Črnohlave gosenci žive izpočetka v skupnem zapredku v katerem objedajo lističe. V tem zapredku tudi prezimijo. Spomladi ostanejo še v skupnem zavitku. Ko doraščajo, zamotajo po več listov ali celo vejic v pajčolanast zapredek, ki ga po potrebi širijo. Preselijo se večkrat tudi na drugo vejo, kjer naredijo novo gnezdo. Ondi se tudi zabubijo, ko dorastejo. Ako jih nič ne preganja, obžro cele veje prav do gole. Tega škodljivca ni težko zatreti. Ko zapazimo zapredek, ga odrežemo in sežgemo. V večjih množinah bi ga zatrl s strupenim škropilom.

Češplje zajeda češpljev molj, ki je prejšnjemu zelo podoben in ga prav tako zatiramo.

Zelo grdo pustoši po hruškah hruškova listarica, to je muhi podobna osica, ki zaleže po 200 in še več jajčec po hruškah in sicer v kupčkih po 30 do 60 skupaj. Gosenicam podobne umazano

rumene črnohlave ličinke objedajo v družbi hruškovo listje tako do čistega, da ostanejo samo peclji. Ko objedo eno vejo, se selijo drugam. Taka družba se preseli po pet- šestkrat. Ko dorastejo, v zemlji prezimijo in spomladi zabubijo. Iz bub proderejo na dan osice, ki iznova zalegajo. Listarico zatremo, ako izrezujemo gnezda in jih sežigamo.

Nebroj je nadalje sadnih gosenic, ki ogrožajo bujno in zdravo zelenje po naših sadovnjakih, zlasti v rani pomladi. Čez poletje navadno že dorastejo in se pripravljajo na prezimovanje. Kjerkoli jih naletimo, jih na ta ali oni način pokončajmo.

Ponekod se pojavlja jablanov ostružnik, rjavkast metuljček, ki zalega jajčeca posamez po listih jablan. Ličinka zvija posamezen list v nekako vrečico, v kateri živi in gloda zviti list. Zvite liste pobiramo in sežigamo.

Objedačev na listih je še več, toda niso posebno škodljivi, ker se ne nahajajo nikjer v veliki množini. — Prihodnjič pa nekaj o sesačih. H.

Goveji zolj

Izmed raznih zajedavcev, ki nadlegujejo zlasti poleti našo govejo živino, je **goveji zolj** gotovo najhujši in najbolj škodljiv. Ni samo to, da živina več mesecev neznansko trpi in se muči, ne da bi se mogla iznebiti zajedavca, tudi v vsakem oziru nazaduje. Mlada živina zaostaja v rasti, krave zgubljajo mleko do 50%, klavna živina nima prave vrednosti, ker ima koža luknje in je kaj malo vredna. V Nemčiji so cenili škodo, ki jo naredi goveji zolj vsako leto na 50 milijonov mark, to je čez 700 milijonov dinarjev. Čeprav so te številke nekoliko pretirane in čeprav tega zajedavca pri nas morda ni toliko kakor v Nemčiji, vendar brez njega gotovo nismo in se tudi pri nas lahko računa z razmerno veliko škodo. Ni torej čudno, da so v Nemčiji pred dvema letoma izdali poseben zakon za zatiranje govejega zolja. Znano je namreč, da pri zatiranju kateregakoli zajedavca, najsibo na živalih ali na rastlinah, posameznik nikdar ne doseže popolnega uspeha. Potrebna je skupna vojska, vsesplošno zatiranje po istih načelih in na isti način, ki je z zakonom odrejen.

Ako hočemo kakoršnegakoli škod-

ljivca uspešno zatirati, moramo poznati način njegovega življenja. In uprav življenje govejega zolja je kaj čudno. Razvija se pa takole: Prilčno od junija dalje pa do konca avgusta, torej v dobi, ko se živina goni na pašo, letajo zolji (nekoliko čmrljem podobne muhe) po pašnikih in iščejo živinčet, kamor bi odložili jajčeca. Pri letanju razvijajo poseben oster šum, ki ga živina nagnosko pozna in ki jo spravi včasih v besno divjanje, ker hoče zolju uiti. Toda zolj je bolj hiter nego govedo in se ne da kar tako odgnati. Prej ali slej najde na živinčetu tako mesto, kjer ga žival ne more odpoditi. Jajčeca prileplja kar na dlako. Zolj je jako rodovit, kajti naštel so že na enem samem govedu do 50 jajčec. Iz njih se izležejo prav kmalu ličinke — majhni črvički, ki se razlezejo po živali in se na raznih krajih, najrajši na zadnjih nogah zavrtajo v žival. Nekateri raziskovalci tudi trdijo, da zanaša živina jajčeca, ko se liže, z jezičkom vase. Naj si pa bo kakorkoli, resnica je to, da ličinke vrtajo potem po živalskem trupu toliko časa, da pridejo pod kožo na hrbtu. Ondi se naposled ustavijo, kjer ličin-

ke doraščajo, da so dolge blizu 3 cm. Okoli vsake se naredi gnojno ulje; pa tudi na vzven se koža privzdigne, da se pod prsti otiplje kakor velik mozolj.

Pri natančnem ogledu pod povečalom opazimo, da molé iz vsake bule dihalne loputice, po katerih ličinka dobiva potreben zrak. Lahko si mislimo, koliko uboga živina pretrpi že od enega samega takega zajedavca, kaj šele, če jih je več. Ličinke žive tako v govedu 6 do 7 mesecev, (od poletja, do druge pomladi). Ko ličinka drugo pomlad doraste, prevrta kožo, se spusti na pašniku na tla, se zarije v zemljo, kjer se zabubi. Čez 6 do 7 tednov predere bubo zolj, ki pride na površje in ako se samice sparijo, iznova prične zaleganje. Za svoj popolni razvoj potrebuje zolj torej skoro eno leto.

Iz povedanega se da pojasniti, da je samo na en sam način mogoče govejemu zolju priti do živega in sicer tako, da spomladi, preden pride živina na pašo, skrbno in natančno preiščemo vsako žival in jo rešimo zajedavca. To pa dosežemo na ta način, da iz uljesa iztisnemo gnoj in z njim vred ličinko. Nemški zakon določa, da se mora vsa živina v dobi od 1. februarja, do 31. maja na ta način zanesljivo očistiti in šele potem spustiti na pašo. Umevno je, da bi se dal zajedavec popolnoma zatreti, ko bi vsi živinorejci tako ravnali, kajti potem bi bilo izključeno, da bi mogle priti ličinke v zemljo in do popolnega razvoja. Živino je treba tudi na pašniku še večkrat pregledati, da ne uide nobena ličinka. X.

Pridelovanje travnih semen

Pri nas izdajamo še vedno velike vsote za nakup travnega semena, katerega po nepotrebnem uvažamo iz inozemstva. Sicer je res, da se dela v zadnjih letih nekoliko več na izboljšanju travništva in pa na to, da pridelujemo razna travna semena sami, toda kljub temu pa smo še daleč od tega, da bi mogli pokriti svojo domačo potrebo. Navzlic temu, da je tuje blago običajno dražje in slabše kakovosti, ga cenimo bolj kot pa domače. Za travno seme plačujemo inozemstvu letno prav čedne vsote; ves ta denar bi lahko ostal doma in bi bil na razpolago domačemu gospodarstvu.

Vse gospodarsko napredne države strahmijo dandanes za tem, da se v gospodarskem oziru čim bolj osamosvojijo in večinoma potrebsčin krijeje doma in da tako v čim večji meri postanejo neodvisne od uvoza iz inozemstva. Pri nas pa uvažamo še vedno take stvari, ki bi jih lahko pridelovali doma in s tem kvarno vpravimo na naše narodno gospodarstvo.

Travno seme, kupljeno v inozemstvu, je dostikrat mnogo slabše kakovosti kot pa naše domače.

Dasiravno ima uvoženo seme p odpisano kaljivost in čistoto, se ni s tem rečeno, da odgovarja vsem zahtevam. Lokazano je, da odganja o travne rastline iz svojega semena kakih 14 dni pozneje kot pa iz domačega; včasih znaša ta doba zakasnitve celo več.

Vedno moramo vpoštevati to, da bomo

dosegli najlepše uspehe samo z domačimi vrstami, katere so se že zdavnaj prilagodile našim podnebnim razmeram; tuje — uvožene travne vrste, katere so rastle v najrazličnejših krajih, kjer so podnebne razmere čisto drugačne kot pa pri nas, pa ne bodo dale vedno zaželenih uspehov. Te se ne morejo takoj prilagoditi našemu podnebjju, kot se tudi nekatere druge rastline ne morejo prilagoditi in vsled tega dostikrat odpovejo in dobimo tako majhne pridelke.

Zato moramo sejati seme domačih travnih vrst, ako hočemo, da bomo izboljšali naše travništvo, katero je prvi predpogoj za uspešno živinorejo. V mnogih drugih državah so se že zdavnaj oprijeli tega dela, dasiravno imajo dostikrat še mnogo slabše predpogoje za pridelovanje travnega semena kot pa mi; uspehi pa tudi niso izostali. O tem pričajo številne semenogojne postaje v tujini, kjer vzgajajo prvovrstno travno seme. Dejstvo pa je, da bi našli gotovo vedno dosti kupcev.

Trave, katere dajo prvovrstno seno in ki so pri nas najbolj razširjene, so sledeče: travniška bilnica, rdeča bilnica, travniška latovka, pasja trava, angleška ljuljka, italijanska ljuljka, francoska pahovka, kačji rep, pasji rep in zlati oves. Navedene trave pridejo istotako v poštev za sestavo semenske mešanice za umetne travnike.

Ponekod rastejo te trave nemešane zlasti ob mejah in jarkih ter zorijo ob raz-

ličnih dobah; njih seme pridobivamo tako, da ga smukamo. Posebno lahko nabiramo in smukamo travniško bilnico, rdečo bilme slabše kakovosti. neobhodno je potrebno, da se tudi mi že enkrat v tem pogledu osamosvojimo in da pridelujemo zadostne količine travnega semena doma.

Za dobičkanosno pridelovanje travnega semena so dani v Sloveniji vsi predpogoji: Zemlja je v te svrhe prikladna, podnebje pa je tudi ugodno. V začetku moramo gledati predvsem na to, da bomo pridelovali vsaj toliko travnega semena, kolikor ga rabimo za napravo lastnih umetnih travnikov in pa za posetev slabih travnikov; ko bomo to enkrat dosegli, bo mogoče misliti na večjo proizvodnjo tako, da ga bomo lahko tudi nekaj prodali. V raznih krajih naše države, kjer je travništvo še vedno na zelo nizki stopnji, obdržijo najboljše semensko blago za sebe, medtem ko izvažajo v inozemstvo se-

mico in travniško latovko. Ako hočemo dobiti dobro travno seme, pustimo gotov del travnika nepokošen, in sicer dotični del, kjer je trava najbolj razvita in najlepša; na tem delu pustimo travo dozorevati. Ko seno ni več mlečno in je postalo že precej trdo in ko so travni listi že porumeneli, jo požanjemo, nato jo dobro posušimo in omlatimo. Seme očistimo in ponovno presušimo. Ako uporabljamo seme samo za domačo podsetev travnikov in za posetev umetnih travnikov, potem je tako seme lahko zmes raznih trav. Za prodajo sicer ni primerno, za domačo uporabo pa je popolnoma dobro in je vedno boljše od kupljenega.

Opisani način nabiranja travnega semena za domačo uporabo je zelo enostaven in koristen. S tem si prihranimo denar, ki bi ga morali izdati za nabavo semena, obenem pa pridemo na lahek način do dobrega semenskega blaga. Č.

Prerezovanje trt spomladi in poleti

Med važna spomladanska in poletna dela v vinogradu štejemo tudi prerezovanje mladja ali mladik, ko so te dovolj pognale. Pri tem ni mišljeno pritrjevanje starega lesa po rezi, ki ga je izvesti, še preden se začno očesa napenjati; ampak prerezovanje nežnih mladik, ki so zlasti v začetku le šibko pritrjene k lanskemu lesu in se kaj rade od njega odkrhnejo, če se veter vanje premočno upre ali če se delavec neprevidno ob nje obdrigne. Vsako delo v vinogradu je težavno, če štrle mladike na vse strani ter se medsebojno oprijemajo in zarasejo, kajti tedaj ni mogoče brez škode skozi nasade. S tem ni torej ne ravno olajšamo razna dela med trtami, ampak prihranimo si tudi na sredstvih za škropljenje in žepljanje, ki ju ne moremo niti pravilno izvesti, če niso mladike povezane.

Še drugi razlogi nas silijo k temu delu. S privezovanjem vzravnamo namreč mladike, ki po svoji naravi silijo kvišku; s tem jim nudimo pogoje za laglji razvoj, kvišku morda mladike ne poganjajo toliko zalistnikov kakor poganjki, ki se k tlom povešajo. Zarod na privezanem troju lepše ocvete, zlasti ob deževnem vremenu, kot neprivezano. Ob dežju se na neprimernem mladju zarod ali kabrniki ter listi lažje oblatijo, zrak se zaradi večje sence bolj ohlaja in cvet-

je slabo oploja. Če trte pravočasno privežemo, tedaj jim še toča ne more do živca. Tudi zemlja je bolj obsejana od sonca in se lažje da obdelati. Obenem omejimo nastop peronospre na grozdju.

V kakšni dobi pa začnemo mladike privezovati? — Privezovanje se vrši večkrat, lasti važno je **prvo vezenje**, ki ga izvršimo na krepko rastočih trsih in v ugodnih legah po možnosti še pred cvetenjem. S tem preprečimo, da mladja ne polomi veter, nevihta ali celo lastna teža. S pravočasno vezjo pospešimo zlasti ob neugodnem vremenu potek cvetenja in zabilimo nastop peronospre. Tudi med cvetenjem smemo mladje privezovati; nikakor pa ne tedaj, ko sta trsje in zemlja mokri, ker se zemlja preveč tepta in trsje slabo veže.

Druga vez sledi tedaj, ko opazimo, da se je mladje zopet povescilo ali da celo leži na tleh, kar slabi razvoj mladik, pospešuje rast zalistnikov ter olajša razširjevanje peronospre in oidija. Nadalje povežemo mladike vedno po potrebi sorazmerno po dolžini mladik vse do vršičkanja, t. j. skupno tri do štirikrat.

Kako pa je treba vezati? — Tako, da stoje mladike ravno navzgor. Zaradi tega se bolje razvijajo. Mladje je le na rahlo privezati h kolu ali žici, da moreta nanj vplivati zrak in svetloba. Pri tem je se-

veda paziti, da listja in grozdja ne zamotamo vmes, kajti na nje mora vplivati sonce, da bolje usvajajo ali asimilirajo. Da se izognemo preozkemu vezanju, pripravo posamezne krajše mladike kosednjim, da izgleda spodnji del povezanega trsja nekako trebušnat. V njem se prosto stoječe grozdje bolje razvija in lepše zori.

Pri tem delu se istočasno skrajšajo tudi zalistniki na en ali dva lista. Ker ti vedno iznova odganjajo in priraščajo novi, zato jih odščipujemo pri vsakem pri-

vezovanju. Njih popolno odstranitev se ne priporoča, ker bi s tem trs preveč ranili. Prikrajšani zalistniki pa služijo za ojačenje mladik odnosno zbiranje rezervnih snovi v kolencih. Neprikrajšenih zopet ne puščajmo, ker bi taki preveč obseževali mladike in grozdje. So pa tudi ti zelo podvrženi peronosperi.

Kot vezivo za privezovanje mladik služi rafija, ržena slama, vrbove trtice (beke), ponekod tudi preja. Načelo je: vzemi tisto vezivo, ki ti je najbolj pri roki in je najceneje. L.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Juha iz sesekljane mesa. Ostalo kuhano ali pečeno meso prav na drobno sesekljam. Mast, na kateri se je pekla pečenka, razbelim, pridenem drobno sesekljane čebule in zelenega peteršilja. Ko se čebula prav malo zarumeni, pridenem sesekljano mesto. Nekaj časa pražim, potem potresem meso z moko, dobro mešam, da se moka zarumeni, nakar polijem s kropom ali krompirjevko, osolim in pustim nekaj minut vreti. Prej ko dam juho na mizo, vlijem vanjo en dobro zmešan rumenjak. Kot prikuho dam opečene kruhove rezine.

Hrenova omaka. Hren operem, ostrgam in zribam. Eni žemljici obribam skorjo, sredico narežem na tanke rezine in jih zalijem z mrzlo juho. Ko so se rezine razmočile, pridenem polno žlico hrena in noževo konico žefrana. To pustim, da dobro prevre. Prevreto zmešam, da postane omaka gladka. Po okusu okisam ali pa tudi ne. Na mizo dam k govedini s krompirjevim pirejem.

Zvrnjen riž. Zbran in zbrisan riž oprazim na masti. Posebej oprazim telečja jetra in skuham nekaj špargljev v slani vodi. Rižu prej primešam parmezan sira. Na stlačen riž denem sprazena jetra in na koščke zrezane šparglje. Nato zopet riž. Obliko postavim za nekaj časa v vročo vodo. Ko riž rabim, ga zvrnem na plitev krožnik.

Praženo telečje meso. Kos teletine operem in nasolim. V kozici segrejem žlico masti, pridenem nekaj odrezkov čebule in vejico majarona. Na mast denem meso, prilijem žlico vode, kozico dobro

pokrijem in pražim toliko časa, da je meso mehko. Ako se med praženjem tekočina posuši, prilijem žlico juhe. Na mizo dam pečenko s praženim rižem in solato.

Kaj treba vedeti pri napravi solate. Solato osnažim in razdelim na posamezna peresca tako kmalu, da se oprana na rešetu popolnoma osuši. Ako ni suha, jo denem v snažno krpo in otresem tako, da vsa mokrota odstranim. S soljo delam skopo, ker ona potrebuje zelo malo soli, potem jo zabelim z oljem in kisom. Pri olju ne skoparim. Dobro zmešano solato dam na mizo.

Solata s krompirjem. Za spomladansko mehko solato napravim krompir zase. To se pravi: kuhan, olupljen, še gorek krompir zrežem na tanke rezine. Še gorke rezine osolim in zabelim z oljem. Te rezine pustim stati toliko časa, da se krompir shladi in da rabim solato. Na ohlajen krompir stresem solato, polijem s kisom in dam dobro zmešano na mizo. Trdi solati, kakor tudi regratu, radiču, ediviji in zeljnati solati pridenem na rezine zrezan vroč krompir tedaj, ko jo rabim za na mizo. Krompir zmehča in ublaži trdoto zelenjadi.

RAZNO

Sol — strup za kuretino. Marsikateri mlajši gospodinji morda ni znano, da je sol hud strup za kuretino. Pet gramov soli že lahko v kratkem umori odraslo kuro. Zato je treba pri pokladanju ostankov človeške hrane paziti, če niso prislani. Posebno nevarno je pokladati kuretini ribjo in mesno moko, ker ste navadno zelo slani. Sol učinkuje na ta način

da odtegne tkanini obilo vode, draži sluznice v želodcu in črevah ter vpliva na živčevje kot strup. S soljo zastrupljene živali so nenavadno žejne, dobijo drisko, težko dihaajo, se opotekajo, večkrat tudi ohrome in končno poginejo, včasih že par ur potem, ko so zaužile preobilo soljeno hrano. Pogina jih obvarujemo, ako jim izperemo krof, kar bi mogel izvršiti pa le živinozdravnik. Dalje priporočajo krepčilo za srce, kakor črno kavo, vino, salmijakovec, vse to na vodi. Tudi olje ee je dobro obneslo.

ga Tudi kuharska knjiga je potrebna našim gospodinjam, posebno v časih splošne draginje, da si znajo tudi ob pičlih sredstvih pripraviti tečna in izbrana jedila. Za take čase priporočamo: »V a r č n a

kuh a r i c a e — knjigo, ki vsebuje navodila in recepte za pripravo okusnih in zdravih jedil s skromnimi sredstvi. Za slabe in dobre čase sestavila Marija Remec, II. pomnoženi natis. Stane vezana 36 Din, in ima 222 strani. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1920. Vsa navodila in recepti so večkrat preizkušeni tako, da se vsaka jed lahko postavi na sleherno mizo. Pri vsakdanjem vprašanju: Kaj bom danes skuhala? skuša naša kuharska knjiga pomagati vsaki gospodinjji na ta način, da ima kazalo jedil pregledno sestavljeno. Knjiga je namenjena predvsem kmečkim in delavskim gospodinjam, z uspehom jo pa bodo uporabljale tudi meščanske gospodinjje. Toplo priporočamo.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Ljubljanska denarna borza. Večina inozemskih deviz je v svobodnem klirinškem prometu minulega tedna nekoliko popustila, le nem. marka se je dvignila. Angleški funt je ostal na sedanjem stanju od 250 Din; nemška marka 14 Din, avstrijski šiling 9 Din, španska pezeta 6.75, grški boni 30, lira 3.14 Din, ameriški dolar 49.65 Din. — Uradni tečajji so pa beležili: angleški funt 221.96 Din, ameriški dolar 43.94 Din, holandski goldinar 29.85 Din, nemška marka 17.62 Din, švicarski frank 14.28 Din, francoski frank 2.91 Din, češka krona 1.83 Din. — Promet na denarnem trgu je bil srednji, vendar se je proti koncu tedna poživil vsled ljubljanskega sejma in z inozemstvom sklenjenih kuupcij.

ŽIVINA

g Ljubljanski živinski sejem 3. junija. Ta sejem je bil primeroma zelo živahen tako glede dogona kakor glede kupčije. Dospelo je 180 konj, 65 volov, 53 krav, 40 telet, in 339 prašičkov za rejo. Odprodanih pa je bilo 36 konj, 35 volov, 19 krav, 28 telet in 265 prašičkov za rejo. Cene se od zadnjega tedna pred 14 dnevi niso izpremenile in so beležili za kg žive teže: voli prvovrstni 4 do 4.50 Din, II. 3.50 do 4 Din, III. 3 do 3.50 Din, krave debele 3 do 4 Din, klobasarice 2 do 3 Din, teleta 5 do 7 Din za kg žive teže. Prašički za rejo šest tednov stari so bili po 110

do 120 Din eden. Kupčija z njimi je bila zelo živahna, ker kmetovalci-okoličani jih sedaj nakupijo za rejo in opitanje do jeseni.

g Zagrebški živinski sejem. Prigon živine na tedenski sejem v Zagrebu je vedno znaten in njegove cene služijo kot merilo tudi za druge sejme na Hrvaškem. Na zadnjem sejmu so bile zaznamovane naslednje cene za kg žive teže: voli 2.25 do 4.80 Din, bik 3 do 3.50 Din, krave 1.60 do 3 Din, telice 3 do 3.75 Din, teleta 6.75 do 8 Din, opitani prašiči 6.75 do 7.25 Din. — Mast je bila po 11 Din kg, slanina po 14 Din, sirove goveje kože 10 do 12 Din. Mleko na zagrebškem trgu po 2 Din liter, jajca po 50 par komad, seno po 50 do 55 Din stot, slanina po 35 do 40 Din.

CENE

g Žitno tržišče. Promet z žitom je omahljiv. Kupci ne vedo kaj bi, ko cene stalno padajo, pa tudi prodajalci se držijo bolj nazaj s ponudbami, ker se je stanje posevkov v zadnjih dneh nekoliko poslabšalo. Zato je v splošnem na žitnem trgu precejšno mrtvilo in cene še vedno nazadujejo. — Tako beležijo na novosadski borzi žitne cene pri vagonških dobavah naložene na nakladalni postaji v vagon za 100 kg: pšenica bačka okolica Sombor 118 do 120 Din, bačka ladja Tisa 124 do 126 Din, ladja Begej 123 do 125 Din, slavonska 120 do 122 Din, bačka 119 do 121 Din, banatska 118 do 121 Din.

Oves bački, sremski in banatski 106 do 108 Din. Koruza bačka, sremska in banatska 100 do 101, bačka ladja Donava in Tisa 98 do 100 Din. Moka bačka in banatska og in ogg 195 do 205 Din, št. 2 175 do 185 Din, št. 5 155 do 165 Din št. 8 100 do 102.50 Din.

g V Španijo bomo izvažali. »Jugoslovanski kurir« v Belgradu poroča, da nam je Španija obljubila za leto 1936 in 1937 dodelitev kontingentov blaga ki ga lahko tja izvozimo: železniški pragovi 1936 5000 stotov, za leto 1937 5000 stotov, deske iz navadnega lesa od 40 do 75 mm debele 26.000 in 30.000 kubičnih metrov, deske do 40 mm debele 36.000 oziroma 40.000 kubičnih metrov, sveža jajca 20.000 oziroma 25.000 stotov in celuloze za 1937 15.000 centov.

RAZNO

g Banovinska kmetijska šola Sv. Jurij pri Celju prične 15. septembra novo šolsko leto ki bo trajalo 11 in pol meseca. Prošnje za sprejem, naslovljene na upravo šole, je vposlati do 1. avgusta. Prošnji, kolekovani s 5 Din, je priložiti domovnico, krstni list, navstveno in zadnje šolsko izpričevalo ter obvezo staršev, kolokovano z 2 Din, da bodo krili stroške šolanja, v kolikor na nje odpadejo. Oni, ki žele banovinsko podporo, naj prilože uradno potrdilo davčne uprave o višini davkov in velikosti posestva. Prosilci morajo biti zdravi, razviti, najmanj 16, največ 25 let stari. V svoji prošnji se morajo obvezati, da bodo natančno izpolnjevali svoje dolžnosti in se podredili zavodovim predpisom. Oskrbovalnina znaša mesečno Din 300. K tej prispeva kraljevska banska uprava za vsakega gojenca primeren znesek odmerjen po gospodarskem stanju staršev.

Kmetijski nasveti

V vrtu se je pojavil bramor in bi radi poznali sredstva, s katerimi bi ga uničili. Za zatiranje bramorja imamo na razpolago več sredstev. Bramor živi plitvo pod zemljo in dela tik pod površino vodoravne rove. Kjer pa rov naenkrat navpično pada v globino, tam je vhod v gnezdo. Bramorjevo gnezdo leži do pol metra globoko v zemlji.

Najlažje uničujemo bramorja z zalego vred v njegovem gnezdu. Rov prav lahko najdemo, ako opazujemo ovenele rastline.

Če sledimo rovu s prstom in ga odkopavamo, pridemo kmalu do one točke, pri kateri pada v globino, v gnezdo. Na tem mestu moramo kopati dalje in tako naletemo čisto na samico, včasih pa tudi na jajčeca in mladiče. Ves zarod moramo takoj pobiti.

Nekateri pomešajo vodo s kakim slabim oljem in jo vlivajo v rov gnezda. Tudi to je zelo učinkovito sredstvo. Samo nekaj kapljic olja, katere padejo na bramorja, zadostujejo, da ga takoj umore. Drugi zopet zalivajo grede, na katerih se je pojavil bramor, z lugom, kateri je ostal pri pranju perila. Tudi to sredstvo deluje zelo dobro.

Za zatiranje bramorja se uporablja tudi karbid. V rov, ki pelje v gnezdo, vtaknemo košček karbida, katerega porine mo s palčico kolikor mogoče globoko. Ko pride karbid v dotiko z zemeljsko vlago, se začne razvijati strupeni plin aceten, kateri zastrupi v določenem okolišu vse bramorje, kakor tudi druge žuželke.

Iz hrušk, sliv in marelic nameravate kuhati žganje; predvsem, pravite, pridejo v poštev hruške, katerih imate največ. Hruške zmeljete in potem pustite to kašo tako dolgo v kadi, da prevre. Za hiter potek vrenja je dobro, ako je dotični prostor, kjer se vrši vrenje, topel; vendar pa ne sme toplota znašati več kot 28—30 stopinj Celzija, ker drugače trpijo kvasnice. V slučaju, da bi zdrobljena kaša slabo vrela, dodajte kvasnice, katere si lahko nabavite. Vsekakor je bolje in ceneje, da se hruške zmeljejo in stlačijo v kad, kot pa, da bi iz zmletih hrušk odtisnili mošt in potem mošt in tropine posebno kuhali. Ako ne bi iz kateregakoli vzroka takoj žgali, morate kad dobro pokriti, da nima zrak dostopa. Posode pa morajo biti popolnoma čiste.

Na eni njivi imate zelo gosto koruzo, na drugi pa so jo pozobale vrane. Ali se da koruzo presajati? Presajati koruzo iz ene njive na drugo, kot ste nameravali, je sploh brezsmiselno. Koruze ne presajamo nikdar. Mogoče bi bilo dobro, da bi posejali na prazno njivo činkvantin, ker bi najbrž še ne bilo prepozno. Za koruzo samo pa je sedaj že vseeno malo pozno. Najbolje pa napravite, ako posadite krmsko peso; ako je zemlja v dobrem stanju in da ni preveč izčrpana, bo pesa gotovo dobro obrodila.

Naročajte »Domoljuba«!

PRAVNI NASVETI

Plačevanje obresti po uredbi o zaščiti kmetov. K. J. — Po uredbi o zaščiti kmetov so morali zaščiteni dolžniki plačati obresti v višini 1% zasebnim upnikom za čas od dne 23. novembra 1933 do dne 15. novembra 1934, kolikor jih že niso prej plačali, najkasneje do 15. novembra 1935. Obresti za čas od 16. novembra 1934 do dne 15. novembra 1935 tudi po 1% je bilo prišteti glavnici dolga. Glavnici dolga se prištevajo tudi pravomočno prisojeni pravdni in izvršilni stroški, ki so nastali do dne 23. novembra 1935, nadalje dejanski izdatki za zavarovalne premije, javne davščine, takse za vpis hipoteke ali zaznambe, kakor tudi ostala plačila, ki jih je opravil upnik namesto dolžnika. Obresti od 16. novembra 1935 dalje pa mora dolžnik v redu plačevati, kakor mora tudi odplačevati dolg. Obresti in prvi odplačilni obrok je plačati do 15. novembra 1936. Če upnik ne bi hotel sprejeti vsote, ki mu jo ponudi dolžnik v smislu teh predpisov, mora dolžnik položiti te vsote pri okrajnem sodišču, v čigar območju je obveznost izpolniti. — Pisali smo že o tem da veljajo za naše zadrzne posojilnice in hranilnice drugi predpisi (odplačilni načrt).

Kdaj mora občina dati ubožno podporo? — K. P. Po zakonu o občinah imajo člani občine, ki ubožajo in ne morejo pridobivati in nimajo nikogar, ki bi bil po zakonu dolžan jih vzdrževati in podpirati, odnosno kolikor imajo pravice do podpore po kakem drugem zakonu ali ne uživajo tega od drugod, pravico do vzdrževanja, odnosno do podpore iz občinskih sredstev, odnosno iz sredstev dobroteljskih ustanov, ki jih občina upravlja. Če imajo n. pr. otroci ubožnih staršev sredstva, s katerimi lahko vzdržujejo svoje starše, jim občina ni dolžna dajati podpore. Občina mora tudi članom drugih občin dati najpotrebnejšo pomoč, če zaidejo v bedo, toda o tem takoj obvestiti pristojno občino. Občina ima v tem primeru pravico zahtevati povračilo one občine, katere člani so tisti, ki jim je dala podporo.

Zavarovanje pri strojih zaposlenih delavcev. — B. L. To zavarovanje je po postavi obvezno. Zato bo okrožni urad za zavarovanje delavcev zavarovalnino lahko prisilno iztirjal.

Spor radi širine pota. — I. M. Sosed vam je rekel, da lahko zahteva tri metre široko pot in da vas bo tožil, če mu boste branili. Vprašate, če je res tako. — Niste povedali radi kakšne poti se pripravate. Ali je to pot čez vaše zemljišče, po kateri ima sosed pravico hoje in vožnje. Če je tako, mora biti pot pač toliko ši-

roka, da sosed lahko vozi, kakšna širina pa ni nikjer predpisano. V slučaju pravde bi pač sodišče odločilo, kako široka naj bo taka pot.

Odtok vode iz občinske ceste. — V. I. O. Vsak lastnik občinskega zemljišča mora trpeti odtok vode s ceste na njegov svet. Če bi radi odtočni jarek tako preuredili, da bi tekla voda na drugem mestu na vaše zemljišče, se morate sporazumeti z občino. Po svojem zemljišču pa lahko vodo napeljete, kakor hočete. Če je res preureditev odtočnega jarka brez škode za cesto, občina pač nima razloga, da se temu upira.

Berite pazljivo pravne nasvete. Pri tožujete se, da na vaše vprašanje nismo odgovorili, kar pa ne drži. Če bi bili vsak teden točno prebrali vse pravne nasvete, bi bili našli odgovor. Res pa vprašanja večkrat skrajšamo in tudi objavimo samo odgovore. Zato bodite bolj pazljivi!

Popravljanje pota in opravljanje gospodarskih del. — A. Š. Preberite sklep občinskega odnosno gospodarskega odbora. Če je isti pravilno storjen in se niste proti njemu pritožili, vas veže. Ako pa mislite, da so se zgodile kakšne nepravilnosti, se pritožite na okrajno načelstvo.

Živa meja. Ker so vam sosedove kokoši delale škodo, ste sosedu svetovali, naj napravi gost plot. Sosed pa je posadil čisto po meji mlade gabre, da bo imel živo mejo. Ker vam bo poleg kokoši delala škodo še živa meja s senco, vprašate, če je v zakonu kakšna razlika od sadenja sadnega drevja ali žive meje in če je glede žive meje določeno, do kakšne višine sme rasti. — Sosed sme na svojem svetu, do meje, zasaditi, kar hoče. Če pa je zasadil gabre po meji, je moral dobiti od vas zato privolenje, ker se mora tako po meji zasajena živa meja šteti za skupno lastnino. Postava glede višine žive meje nič posebnega ne določa, zato velja tudi za živo mejo splošno pravilo: ne sme toraj presegati po krajevnih razmerah običajne višine in ne sme bistveno kratiti dosedanje rabe zagrajenega zemljišča. — Če živa meja ni skupna, smete izrupati korenine, ki poganjajo v vaš svet in obrezati veje, ki vise v vaš zračni prostor.

Zabranjena steza. S. I. B. D. Sosed vam ne more braniti steze, če ste jo vi z vašimi posestnimi predniki uporabljali javno in nemoteno vsaj 30 let. Če poklada sosed na stezo trnjeve veje, s tem pač skuša odvrniti ljudi od steze; če vam ni tudi osebno prepovedal steze, ne morete samo radi položenih vej sosedu tožiti radi motenja posesti služnosti pravice poti, ker bi se mogel sosed izgovarjati, da je le drugim, neopravičenim z vejami prepovedal pot.